

Jukka Kanerva in memoriam

TUIJA PARVIKKO

*Ihmiset arvostelevat yleensä enemmän silmiensä kuin käsiensä mukaan, koska jokainen voi nähdä, mutta harva on käden koskettaman etäisyydellä. Jokainen näkee, miltä näytät, harvat tuntevat sinut sellaisena kuin olet. Ja nämä harvat eivät uskalla vastustaa niiden monien mielipidettä, joilla on valtion mah-tti tukenaan. Kaikkien ihmisten teot, ja erityisesti tuomioistuimista riippumat-tomien ruhtinaiden teot, arvioidaan lopputuloksen mukaan. Jos ruhtinas siis voittaa ja pitää valtansa, hänen menetelmiään pidetään aina kunniallisina ja niitä kiitetään, koska kansaa kiinnostaa vain näyttö ja tulos. Eikä maailmassa ole muuta kuin kansaa ja niinpä harvoille ei ole sijaa silloin kun kansalla on mihin luottaa. (Machiavelli, *Il Principe*, XVIII, 20-22.)*

Syyskuussa tapaturmaisesti menehtyneen poliitiikantutkija, dosentti Jukka Kanervan (10.9.1955 – 27.9.1998) vuonna 1990 tarkastettu väitöskirja *Diagnoosi ja toiminta. Tutkimus Machiavellin Il Principe –teoksen poliittisesta retoriikasta* alkaa tällä sitaatilla. Hän luonnehtii sitä yhdeksi teoksen ydinkohdistasi, että se sisältää useita Machiavellin perusteemoista käyttämänsä metaforaston takia.

Nyt voimme sanoa, että tämä sama sitaatti kiteyttää parhaiten Jukka Kanervan työn tutkijana ja poliitikkona. Siinä eksplikoituu hänen käsityksensä niin politiikasta ja ihmisten välisestä toiminnasta kuin tutkimuksesta ja tutkijan roolista. Poliitiikka on silmän näyttämö, jolla tapahtuvaa toimintaa arvioidaan pitkälti näyttämisen etäisyyden mukaan.

Kanerva osoittaa väitöskirjassaan ansiokkaasti, että arvostelukyvyyn ja näyttämisen etäisyyden välisen yhteyden kiertämättömyys ei kuitenkaan tarkoita, että läheltä näkisi välttämättä paremmin. Saattaa käydä niinkin, että käden koskettaman päässä toimivat harvat sairastuvat likinäköisyyteen ja menettävät arvos-

telukykyä näyttämön tapahtumien suhteen. Sitä paitsi etäisyys politiikan näyttämöön ei ole vakio, vaan toimijat ja toimintatilanteet vaihtuvat alituisen.

Etäisyyden lisäksi Kanervan tulkinta korostaa intensiteetin merkitystä. Monet ovat niitä, joille puoli yhdeksän uutiset ja iltapäivälehtien lööpit riittävät. He eivät harvojen tapaan halua sekaantua tapahtumien kehitykseen vaan seuraavat mieluummin sivusta, katsomosta, etäisyyden päästä politiikan näyttämön tapahtumia.

Intensiteetin asteen asemesta voisi yhtä hyvin puhua intohimon asteesta. Siinä missä monet langettavat arvionsa lopputuloksen mukaan, kohauttavat hartioitaan ja siirtyvät tekemään muita asioita, harvat eivät malta pitää näppejään irti. Heille politiikasta tulee intohimo, joka joskus saattaa hiipua vain leimahtaakseen kohta uudelleen.

Jukka Kanervan suhde politiikkaan oli syvän intensiivinen. Juuri siksi hän ei koskaan halunnut valita politiikan tekemisen ja sen tutkimisen välillä. Hän oli paremminkin vakuuttunut,

että vain säätelemällä omaa näyttäytymisen etäisyyttä vuoroin katselemalla hiukan kauempaa, vuoroin koettamalla lähempää voi syntyä mielekästä, mielenkiintoista ja pätevää tutkimusta.

Vääristyneestä intohimosta syntyy politiikassa helposti mustasukkaisuusdraama, jossa keinot kaihdamatta puhdistetaan näyttämöä omien suoritusten saattamiseksi etualalle. Jukka Kanervalle tällainen itseriittoinen mustasukkaisuus oli täysin vierasta. Hänen toimintaansa ohjasi pikemminkin syvä vakuuttuneisuus siitä, että politiikan konfliktituonne ei tee tyhjäksi ihmisen maailmassaolemisen perusehtoa, pluraliteettia, jonka valossa politiikassa on pohjimiltaan kysymys jakamisesta, olkoonkin että käytännön tilanteissa tämä jakaminen näyttäytyy pikemminkin sartrélaisittain niukkuuden jakamisena kuin runsaudensarvesta ammentamisena.

Sitoutuminen maailman jakamiseen muiden ihmisten kanssa merkitsi Kanervalle kaikenlaisten elitististen politiikkakäsitysten ja niiden värjäämien politiikan teoretisointien hylkäämistä. Hän ymmärsi politiikan toiminnaksi, josta ei voi määritelmällisesti sulkea ulos ketään, samalla kun vastuurationaliteetin näkökulmasta voidaan keskustella siitä, missä määrin siihen olisi hyvä velvoittaa kaikki.

Elitististen ja eksklusivististen politiikkakäsitysten hylkääminen konkretisoitui Kanervan tutkimusorientaatioissa haluksi keskittyä nykypolitiikan keskeisten näyttämöjen ja niiden retoristen ja argumentatiivisten rakenteiden, suhteiden ja tyylien tutkimukseen. Vuonna 1994 ilmestynyt *”Ryvettymisen hyvä puoli”*. *Suomalainen politiikka ja poliitikot televisiossa* sanoutuu irti gutenbergiläisestä käsityksestä politologiasta läpitemkstualisoituneena tieteenä ja nostaa tekstien rinnalle kuvan ennen muuta televisio kuvan muodossa. Kanerva tulkitsee television nykypolitiikan perusareenaksi, joka korostaa uudelleen politiikkaa silmän näyttämönä. Samalla tiellä jatkaa myös vuonna 1997 ilmestynyt *Character, Intimacy, and Issues in a Presidential Campaign. A Rhetorical Analysis of the PresiTentti Interview Series, Finland*, jossa entisestään korostuu näkemys politiikasta puheena keskustelutilanteissa.

Mainittujen kolmen teoksen perusteella voi

näyttää helposti siltä, että Jukka Kanervan tutkimusorientaatio oli erittäin poleemisesti ja lopullisesti kääntymässä eksegeesistä ikonografiaan. Aivan näin ei kuitenkaan voida sanoa. Pikemminkin kyse oli siitä, että korostamalla politiikan pohjimmaista oraalisuutta Kanerva etsi ulospääsyä jo paikoilleen luutuneesta tekstin ja kuvan välisestä kiistasta. Tässä yhteydessä on kaikkea muuta kuin sattumanvaraista, että hän haki jatkuvasti inspiraatiota Machiavellista. Machiavellin avulla ei nimittäin ole mahdollista hakea ratkaisua vain tekstin ja kuvan väliseen pattitilanteeseen, vaan ajatus politiikasta silmän näyttämönä laukaisee myös toisen nykypolitiikantutkimuksen luutuneista kiistoista: politiikan temporalisoitumisen ei tarvitsekaan merkitä politiikan spatiaalisuuden hylkäämistä tykkänään vaan huomion kiinnittämistä siihen, millaiseksi spatiaalisuus muodostuu sähköisten viestimien maailmassa.

Itse asiassa televisuaalisuus ja verkottuminen jos mitkä palauttavat läsnäolemisen politiikkaan. Juuri kun politiikan reaaliaikaiset areenat näyttivät tykkänään kadonneen, uusia syntyykin yllin kyllin:

On mahdotonta kuvitella mitään arvottamisprosessia, joka ei perustu jonkinlaiseen läsnäolemiseen tai ainakin interventioon tilanteeseen ja prosessiin, jota tulisi arvottaa. Siksi monien ja harvojen poliittisen arvostelukyvyyn menetelmiä voidaan tarkastella erikoistapauksina läsnäolemisestä poliittisessä tilanteessa. (Diagnoosi ja toiminta, 101.)

Tulkinta televisuaalisista ja verkottumistilanteista läsnäolemisena ei suinkaan ole yhdentekevää politiikantutkimuksen kannalta. Se nimittäin haastaa postmodernin genealogian, jonka mukaan on mahdollista ja mielekästä kysyä vain sitä, miten tähän on tultu. Jukka Kanervan televisio-ontologia yhdistää visuaalisuuden, spatiaalisuuden ja temporaalisuuden tavalla, joka palauttaa meille poliittisen arvostelman tekemisen läsnäolon paikkana, joka pystyy pelaamaan mediayhteiskunnan kiertämättömällä välittyneisyydellä.

Jukka Kanervan poismeno oli korvaamaton menetys niin suomalaiselle politiikalle kuin politiikantutkimuksellekin. Voimme lohduttautua vain sillä, että hänen tekstinsä kestävät vielä pitkään suomalaisen politiikantutkimuksen perustekstien joukossa.